
LA POR A LA DELINQUÈNCIA. CONCEPTE, MESURAMENT I RESULTATS

JÖRG DITTMANN

Centre d'Anàlisi i Mètodes d'Enquestes del Departament d'Indicadors Socials
de Manheim (Alemanya)

«Allò que inquieta la gent no són els fets en si, sinó el que ells interpreten
com a fets. *Epiktet, Encheiridion. Handbuch der Moral, cap. 5.*»

En aquest article es fa una exposició sobre el concepte teòric i la prevenció de la por a la delinqüència. Després d'una breu introducció sobre l'establiment de la por a la delinqüència com a tema d'investigació en les ciències sociològiques, es fa una explicació detallada sobre la conceptualització de la por a la delinqüència. En relació amb aquest aspecte, s'ofereix una visió de conjunt dels mesuraments més generalitzats que s'han fet per mitjà d'enquestes demoscòpiques. Al final hi ha una presentació dels resultats empírics actuals.

In this article an exhibition is made about the theoretical concept and the prevention of the fear of the delinquency. After a brief introduction on the establishment of the fear to delinquency as a subject of research in the sociological sciences, a detailed explanation is made about the conceptualization of the fear of delinquency. In relation with this aspect, an overall view of the more generalized measurements that have been made through demoscòpiques surveys is offered. In the end there is a presentation of the current empirical results.

1. HISTÒRIA I CONCEPTE

1.1 LA POR A LA DELINQUÈNCIA COM A TEMA D'INVESTIGACIÓ EN ELS ESTUDIS EMPÍRICS

L'actitud de la ciutadania respecte del tema de la delinqüència (i, concretament, la por que se li té) es va convertir en un fenomen destacat a principis de la dècada de 1970 en el marc de les ciències sociològiques, la política contra la delinqüència i els debats públics.

La por a la delinqüència es va començar a qüestionar i a investigar durant la dècada de 1960 als Estats Units (vegeu Boers, 1991). El repunt de la delinqüència violenta registrada per la policia que es va observar en aquest període als Estats Units va portar a un debat intens sobre la seguretat interna del país. Arran d'aquests debats, es va convocar la coneguda Comissió Katzenbach, que va fer

entrevistes a les víctimes, primerament a escala regional i, posteriorment, a mesura que va anar evolucionant, a escala nacional (Arzt, 1976). Un enfocament més centrat en la víctima i en la seva defensa va donar lloc a l'inici de l'anàlisi científica de la por a la delinqüència. A més de la disminució dels riscos a què estan exposades les víctimes i a la de la victimització, amb les entrevistes fetes a les víctimes s'esperava obtenir nous coneixements sobre les conseqüències que havien tingut per a les víctimes, entre les quals hi ha la por a la delinqüència. Després d'una fase pilot d'aproximadament tres anys, en què les entrevistes a víctimes només es van fer en algunes ciutats dels Estats Units, l'any 1973 es va fer el primer gran sondeig d'àmbit nacional. Aquest famós sondeig, que avui dia es coneix com a National Crime Victimization Survey, es fa anualment per encàrrec del Ministeri de Justícia dels Estats Units.¹

A Europa, el Regne Unit va ser un dels primers països que va fer entrevistes a víctimes a escala nacional des de la perspectiva de la por a la delinqüència. Des del 1982, en el marc de la British Crime Survey que fa el Ministeri de l'Interior, es planteja i s'analitza periòdicament la por a la delinqüència (Maxfield, 1987; Hough, 1995). A més dels Estats Units i del Regne Unit, Austràlia ja fa uns quants anys que duu a terme aquestes entrevistes a escala nacional d'una manera periòdica i exhaustiva. Així mateix, a Europa cal destacar països com ara Suècia i els Països Baixos i, en els últims anys, França i Suïssa, que fan entrevistes a víctimes a escala estatal periòdicament i que analitzen les qüestions relacionades amb la por a la delinqüència.

A Alemanya, la por a la delinqüència ja es plantejava empíricament a mitjan dècada de 1960 als instituts d'investigació social i de mercat. No obstant això, fins que va concloure el procés d'unificació, la por i la delinqüència no van rebre gaire atenció pública. Durant la dècada de 1990 es van fer alguns estudis a escala nacional sobre aquest aspecte (Kury *et al.*, 1992; Kury, 1997; Wetzels *et al.*, 1995; Boers/Kurz, 1997; Reuband, 1999; Heinz/Spiess, 2001). Mentrestant han aparegut una gran varietat d'estudis locals sobre el sentiment de seguretat en el marc de la prevenció criminal comunal. Alemanya participa regularment en estudis internacionals de víctimes en què es planteja la por a la delinqüència. Fins ara, mai no s'han fet estudis periòdics.

A Espanya, des de finals de la dècada de 1970 s'han fet alguns estudis de caràcter aïllat a escala nacional sobre la por a la delinqüència. En aquests estudis, la por a la delinqüència s'ha enfocat de maneres diferents, o sigui que és molt difícil fer una comparativa a llarg termini fent servir les dades nacionals. Actualment, sobretot en l'àmbit local (com en el cas de Catalunya), es fan estudis sobre la victimització i es tenen en compte les preguntes sobre la por a la delinqüència. En les enquestes demoscòpiques generals (baròmetre) també s'inclouen preguntes aïllades sobre el sentiment de seguretat.

En l'àmbit internacional, des de l'any 1987 també hi ha estudis transfronterers. La International Crime Victim Survey (ICVS), plantejada inicialment per criminòlegs europeus i feta intermitentment, conté indicadors relatius a la por a la delinqüència.

1. Sobre la història de la NCVS, vegeu Lehnen/Skogan (1981, p. 77 sq.). De la pàgina web del Ministeri de Justícia <http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/cvict.htm> es poden baixar els resultats de la NCVS.

Darrerament, gràcies a l'European Crime and Safety Survey (EUICS), s'ha aconseguit que la tasca que es va dur a terme al principi tingués una continuïtat.²

Ara bé, no només la criminologia i la política contra la delinqüència han inclòs la por a la delinqüència en els seus plantejaments: des de la dècada de 1980, el mesurament de la por a la delinqüència constitueix un component fonamental dels sondejos d'opinió relatius a l'economia del benestar social, la sociologia nacional i les ciències sociològiques. Des de la meitat de la dècada de 1990, l'indicador estàndard de la por a la delinqüència s'inclou regularment en sondejos internacionals com ara l'Eurobaròmetre, encarregat per la Unió Europea, i l'European Social Survey.³

1.2 CONCEPTE I DEFINICIÓ DE LA POR A LA DELINQUÈNCIA

El que entenem com a por a la *delinqüència* continua essent una mica confús després de vint-i-cinc anys d'estudi científic intens. Fins ara no s'ha aconseguit determinar clarament si la qüestió de la por a la delinqüència s'ha d'entendre com una actitud específica i duradora o si, simplement, darrere d'aquesta qüestió hi ha pors difuses. En tot cas, encara no s'ha pogut aclarir aquesta incertesa. En la majoria de definicions, la por a la delinqüència s'interpreta, bàsicament, com a reacció emocional als riscos de la violència:

«emotional reaction characterized by a sense of danger and anxiety produced by the threat of physical harm... elicited by perceived cues in the environment that relate to some aspect of crime» (Church Council, 1995, 7).

Basant-nos en les opinions de la gent, la por a la *delinqüència* s'ha anat integrant progressivament en el concepte de delinqüència. A Alemanya, primer gràcies a Schwind *et al.* (1989) i, més endavant, fonamentalment gràcies a Boers (1991), s'ha proposat un plantejament que marca la diferència entre la dimensió personal i la social de l'enfocament de la delinqüència. D'una banda, en el plantejament de la delinqüència hi ha qüestions sobre l'afectació personal davant d'esdeveniments criminals generals o específics; d'altra banda, també n'hi ha sobre la dimensió social del concepte de delinqüència.

Segons aquests conceptes, la por a la delinqüència implica una reacció emocional elemental davant dels esdeveniments criminals que es perceben com a amenaça personal i, en aquest sentit, es marca la diferència entre la por general i la por específica a la delinqüència (Boers, 1991). A més dels elements emocionals, hi ha un component cognitiu i un altre de conatiu que formen part del plantejament de la delinqüència personal. En aquest plantejament, la dimensió cognitiva es basa en valoracions del risc davant la victimització, mentre que l'aspecte conatiu se centra en el comportament, concretament en l'actitud proteccionista i de prevenció de cada individu.

2. Vegeu: www.europeansafetyobservatory.eu.

3. Vegeu: www.europeansocialsurvey.org i http://www.gesis.org/en/data_service/eurobarometer.

1.2.1 El model de plantejament interactiu de Boers

La comunitat internacional ha prestat una gran atenció al model interactiu del plantejament de la delinqüència que va desenvolupar Klaus Boers (1991). En aquest model es tracta per primera vegada amb exhaustivitat la diferenciació entre els plantejaments personals i socials de la delinqüència (vegeu la il·lustració 1). En el cas dels enfocaments personals de la delinqüència es poden diferenciar, també, components cognitius (*risk assessment*), afectius (*fear of crime*) i conatius (*avoidance*) del plantejament.

Pel que fa al concepte de plantejament personal de la delinqüència, Boers parteix de la base que la por a la delinqüència, formada per emocions, està relacionada amb dos processos d'apreciació cognitiva: per una banda, la qualificació d'una situació determinada com a «perillosa» i, per altra banda, la valoració de la capacitat personal per dominar una situació d'aquest tipus (*coping appraisal*). Aquest concepte es basa en gran mesura en la teoria de l'estrès cognitiu que va desenvolupar Lazarus i en la teoria del processament de la por (Lazarus, 1966; Lazarus et al., 1980).⁴ Segons Boers, l'apreciació d'una situació com a perillosa (que representa els elements originals de l'enfocament de la delinqüència) recull, sobretot, el pensament de convertir-se en víctima d'un delictes. Amb tot això, és evident que l'apreciació d'una situació de perill extern (amença) relacionada amb el fenomen de la delinqüència no sempre té a veure amb una amenaça actual sinó amb una situació prevista, és a dir, una situació anticipada. Aquesta es basa, fonamentalment, en experiències anteriors pròpies, com ara experiències extretes de l'entorn que són transmeses per altres persones i pels mitjans de comunicació. Per aquest motiu, cal suposar que les comunicacions i les interaccions que es produeixen en l'àmbit social més proper (victimització, vivències indirectes de la víctima, percepció de la desorganització social, premsa escrita, ràdio i televisió orientats al consum del destinatari) en un primer moment estan més relacionades amb la valoració personal dels riscos que amb la por a la delinqüència.

Boers no interpreta l'apreciació de la capacitat pròpia de superació com a component del plantejament personal de la delinqüència. Aquesta valoració de l'apreciació assumeix, més aviat, un paper regulador entre l'apreciació del risc i la por a la delinqüència de la persona en qüestió.⁵ En cas que el risc que es produeixi una situació de perill (que, en el context d'una afectació personal de la delinqüència, generalment fa referència a una victimització específica) es consideri alt i que les possibilitats de superar-la siguin escasses, des del punt de vista d'aquest concepte la por a la delinqüència podria ser força alta. Fins ara, la capacitat de superació s'ha plante-

4. En la teoria de Lazarus (1966), l'apreciació de la situació s'interpreta com a *primary appraisal* i la valoració de les competències subjectives de superació s'interpreta com a *secondary appraisal*. En la teoria cognitiva de l'estrès, l'amença (dany anticipat o pèrdua), el dany (danys físics o psíquics patits) i el desafiament (una amenaça anticipada porta també emocions positives) constitueixen un dels molts mètodes que hi ha per valorar les situacions provocades per l'estrès. En canvi, en el cas de la *secondary appraisal* es tracta de trobar una manera d'actuar que elimini una amenaça detectada sense crear-ne una de nova.

5. Vegeu Warr (1987: 30-32). *Sensitivity to risk* influïda per la gravetat del delictes.

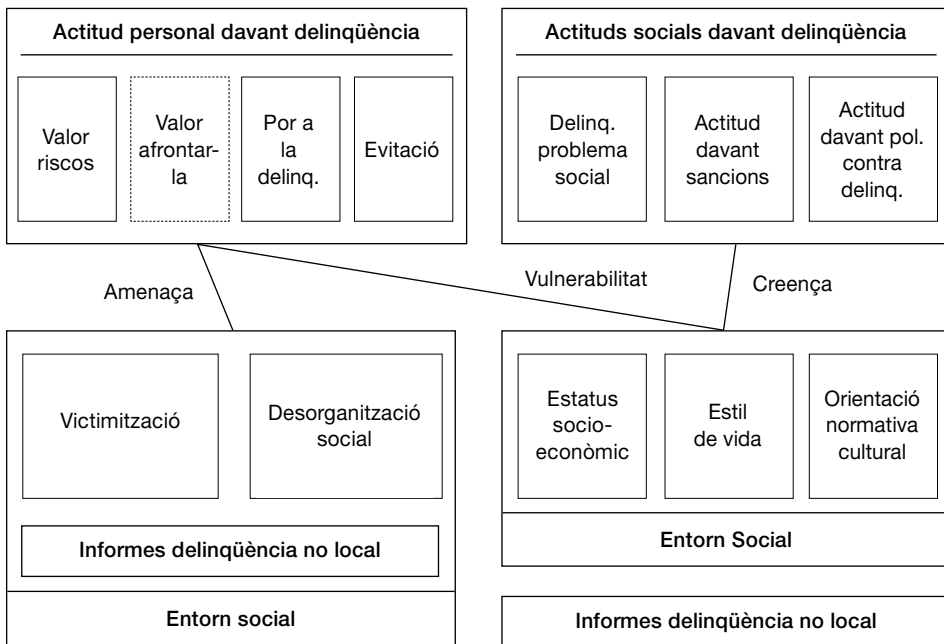
jat d'una manera deficient. Per norma general, la capacitat de superació s'intenta inferir indirectament com a vulnerabilitat social o personal per mitjà de variables com ara el gènere, l'edat, la formació i la pertinença a una classe social determinada.

Des d'un punt de vista científicosociològic, la *vulnerabilitat* s'entén com a estructures socials o característiques biològiques que estan representades en les variables sociodemogràfiques. Es parteix de la base que l'estructura social de les societats modernes no només es diferencia verticalment (tal com postulaven els plantejaments tradicionals), és a dir, per mitjà de la situació social i econòmica, sinó també horitzontalment, mitjançant les diverses formes de vida i orientacions respecte de la normativa cultural, en què l'ambient social representa un encreuament de factors verticals i horitzontals (Bordieu, 1987; Hradil, 1992). Segons el model que va introduir Boers, els diversos ambients socials corresponen de manera diferent als dos tipus de plantejament de la delinqüència. D'aquesta manera, podem partir de la base que, en els mitjans socials que tenen un nivell més alt de vulnerabilitat física, psíquica o social, les capacitats personals de superació es consideren inferiors i que, davant una apreciació del risc equiparable, es manifesta més por a la delinqüència que en els mitjans socials que se suposa que són menys vulnerables. Les anàlisis de Boers i Kurz (2001) i Hermann (2002) confirmen la rellevància del mitjà social i de l'estil de vida a l'hora d'enfocar la por a la delinqüència.

La dimensió social de l'actitud davant la delinqüència (*social crime attitudes*) fa referència a diversos aspectes de la delinqüència. Segons Boers, entre aquestes aspectes hi ha la valoració de la delinqüència com a conflicte social (*crime as social problem*), l'actitud davant les sancions (*sanction attitudes*) i les actituds davant la política contra la delinqüència (*crime policy attitudes*). Aquestes actituds estan influïdes pel mitjà social, entre els elements del qual hi ha el nivell socioeconòmic, l'estil de vida i les normes específiques del mitjà. A més, als mitjans de comunicació se'ls atribueix una influència cada vegada més important sobre les inquietuds generals relatives a la delinqüència, tenint en compte que, al contrari que en el cas de l'amenaça personal, són sobretot els informes supraregionals sobre la violència els que marquen l'opinió sobre la violència com a problema social. Podem dir que realment hi ha una relació amb el plantejament personal de la violència en el sentit que el mitjà social de la persona enquestada influeix en la valoració de la vulnerabilitat social, física i psíquica que, al seu torn, té com a resultat una consideració baixa de les capacitats pròpies per superar les amenaces criminals personals.

En general, l'enfocament personal de la delinqüència no depèn gaire de l'enfocament social de la delinqüència. L'explicació d'això es basa en el fet que els plantejaments socials de la delinqüència es reflecteixen principalment en els debats socials i les anàlisis públiques sobre la delinqüència. Per aquest motiu, s'ha demostrat que aquesta diferenciació també és útil per a l'estudi de la repercussió dels mitjans de comunicació: mentre que entre els consum d'informes supraregionals sobre delinqüència i els plantejaments personals d'aquesta només es poden establir connexions que, en el millor dels casos, són poc consistents, sí que sembla que hi hagi una relació més profunda amb els enfocaments socials de la delinqüència (Boers 1991, 158 sq.).

Il·lustració 1. Model interactiu dels enfocaments de la delinqüència (Boers/Kurz, 1997)

REVISTA CATALANA DE SEGURETAT PÚBLICA

2. INSTRUMENTS PER MESURAR LA POR A LA DELINQUÈNCIA

2.1 PROBLEMES METÒDICS

Els mesuraments de la por a la delinqüència, sempre que facin referència a afirmacions que es puguin generalitzar, comparteixen en un primer moment els problemes metòdics de les anàlisis per mostreig. Podem trobar-hi errors de mostreig (*non sampling errors*) i errors sistemàtics.

Per *error de mostreig* (també rep el nom d'*error estàndard*) s'entén la diferència entre el valor de les característiques de l'univers sotmès a investigació en el marc d'un estudi estadístic i el resultat que s'obté a partir de l'anàlisi per mostreig. Això pot tenir a veure amb els procediments de mostreig: segons el mètode d'investigació (enquesta personal, correu postal o enquesta telefònica) es fan servir diferents mètodes de selecció que, al seu torn, estan afectats per diversos errors. En el cas de les enquestes cara a cara es trien, en general, mostres per conglomerats multifàsiques i estratificades. En el cas dels mostresjos per conglomerats, no es trien individus sinó grups de persones, com ara llars o classes de l'escola que se seleccionen a l'atzar en l'univers sotmès a la investigació. Aquí és on ens trobem amb el problema dels efec-

tes dels conglomerats que es basen en l'homogeneïtzació dels resultats a escala col·lectiva. En el cas de les enquestes telefòniques, s'exclouen totes les persones que no disposen de connexió telefònica o que han manifestat explícitament que no volen que es publiquin les seves dades personals (potser a causa d'experiències de victimització o, simplement, per una qüestió de seguretat). La discrepància entre els paràmetres de la mostra i l'univers de població també pot estar causada pel fet que les dades sobre el dit univers no siguin vàlides o no estiguin actualitzades.

Pel que fa al grup d'errors anomenats *non sampling errors*, cal destacar, d'una banda, que, per motius tècnics de la investigació, determinades unitats de l'univers de població quedaran excloses sistemàticament (*undercoverage*). Són exemples d'això els grups que no dominen la llengua del país, les persones massa joves o massa grans i els membres de col·lectius amb un nivell de mobilitat superior a l'habitual, com ara els que, per motius laborals, són més difícils de trobar al seu lloc de residència que no pas les persones amb menys mobilitat. En el cas de les enquestes per correu postal, cal tenir en compte els efectes de l'autoselecció. Les persones que se senten afectades pel tema, com ara les que tenen una gran por a la delinqüència, estan més disposades a respondre. Pel que fa als efectes derivats del mètode d'investigació, també hi ha errades d'investigació sistemàtiques causades pels efectes de l'enquestador o l'enquestat, així com els defectes dels instruments i els que estan motivats pel context.

Un problema significatiu a l'hora d'interpretar els resultats, cosa habitual en els sondejos fets per correu, rau en el fet que la mostra recollida està clarament per sota del 100%. En molts casos, el percentatge de respostes tot just arriba al 30-40%. És a dir: tot sovint es desconeix la percepció i la valoració del concepte de delinqüència com a problema social que té el 60% de les persones consultades (vegeu Heinz; Spiess, 2001). Tampoc es poden descartar els efectes de l'autoselecció que, de vegades, generen diverses motivacions de participació que es deuen a una afectació subjectiva diferent en cada cas (més por a la delinqüència, experiències anteriors de victimització greus). Només amb una enquesta feta a les persones que s'han negat a contestar es podria aclarir si els participants i els no-participants tenen una percepció diferent de la por a la delinqüència.

En les enquestes fetes oralment (per mitjà d'una enquesta personal) hi ha el problema dels efectes dels enquestadors. En termes generals, en les consultes a víctimes (igual que en altres tipus de consultes) que es fan en forma d'entrevistes cara a cara, els efectes de l'homogeneïtzació per part de l'enquestador tenen un matis força més evident que en les enquestes telefòniques a causa de la presència d'estímul no verbals. Kury (1994) arriba a la conclusió que en les enquestes escrites sobre les característiques de les víctimes i sobre la seva actitud davant les sancions es donen menys respostes socials que en les enquestes cara a cara. Les persones a les quals s'enquesta per escrit admeten que tenen més por a la delinqüència, són més crítiques amb la policia i la justícia i estan a favor de sancions més fortes. A més, aquestes persones, amb un nivell de victimització menor, descriuen més situacions de víctimes que en les enquestes cara a cara (ibidem). Atès que, en les enquestes per escrit, els enquestats no se senten pressionats pel temps, sembla que està clar que recorden més situacions rellevants. Kreuter

(2002) crida l'atenció sobre el fet que les similituds en les característiques socials de l'enquestador i els enquestats poden provocar una certa distorsió. Això és el que passa, per exemple, quan l'enquestador i l'enquestat són d'una mateixa regió.

Qüestionar la validesa i la fiabilitat internes de les enquestes sobre la por a la delinqüència forma part de la crítica estàndard sobre la seva metodologia. En general, l'operacionalització d'un component emocional és menys vàlida i fiable que la d'un component de tipus cognitiu o conatiu. El que té una importància fonamental és la pregunta de si, en el cas de la por a la delinqüència, es tracta d'emocions de por i temor que es generen arran de successos concrets o si es pot parlar d'ansietat i aprensíó com a característiques temporals i espacials a llarg termini de la personalitat. Actualment, hi ha molt pocs estudis que tractin directament aquests problemes metòdics.

L'estudi dut a terme per Kreuter (2002) justifica la dependència dels resultats de les enquestes sobre la por a la delinqüència amb l'ordre en què es plantegen les preguntes, la qual cosa indica que l'estructura de la por no es pot entendre directament com una estructura duradora a llarg termini del plantejament.

En canvi, Reuband i Rastampour (1999, 170) van constatar una gran fiabilitat test-retest en el cas del component del plantejament cognitiu analitzat quantitativament, i també en el cas de la por general a la delinqüència, encara que en la consulta de repetició únicament van participar-hi quaranta-cinc persones.

D'altra banda, Farrall *et al.* (1997, 668 sq.) van trobar grans discrepàncies entre les entrevistes quantitatives i les qualitatives. D'una xifra inicial de cent seixanta-set persones enquestades en termes quantitius, se'n van tornar a enquestar qualitativament seixanta-quatre durant un mes. Les desigualtats (*mismatches*) responen bàsicament a la comprensió de l'expressió *worry about crime* (expressió que, en anglès, sol operacionalitzar la por específica a la delinqüència), a la distinció entre la por general i l'específica i a l'ús de respostes obertes i tancades. La descripció de la por per part de les persones enquestades és menys marcada en el cas de les enquestes qualitatives del que es podria esperar després de les quantitatives. Farrall *et al.* atribueixen la sobreestimació de la por a la delinqüència, mitjançant procediments quantitius, principalment als mètodes de mesurament i no a canvis reals. El problema d'una operacionalització del terme *worry rau* en l'ambigüitat del terme, ja que aquesta paraula comprèn, juntament amb una connotació enfocada a la por emocional, una connotació de ràbia i de preocupació (més cognitiva).

2.2 OPERACIONALITZACIÓ DEL PLANTEJAMENT DE LA DELINQUÈNCIA EN LES ENQUESTES DEMOSCÒPIQUES

Igual que en molts altres àmbits, per mesurar la por a la delinqüència també es fa servir sovint un instrumental d'investigació diferent que dificulta la comparativa dels resultats dels sondejos. Tot seguit es presenta un resum dels instruments d'investigació convencionals que es fan servir per mesurar la por a la delinqüència en el marc de les enquestes demoscòpiques. En aquest sentit, també s'aprofundeix en els components del plantejament en el sentit del model de Boers que ultrapassa la por autèntica a la delinqüència.

2.2.1 Por general a la delinqüència

L'indicador que s'ha fet servir durant més temps i d'una manera més habitual en el mesurament de la por general a la delinqüència és un indicador estàndard:

«Fins a quin punt se senten o se sentirien segurs caminant sols de nit pel carrer al seu barri/poble?»

La majoria de les vegades, l'escala de respostes que es fa servir presenta quatre nivells que corresponen a les categories següents: *molt segur*, *bastant segur*, *una mica insegur* i *bastant insegur*.

Les objeccions creixents respecte de la pregunta estàndard clàssica han fet que últimament s'hagin imposat diversos conceptes. Entre aquestes objeccions hi ha el fet que, amb aquest indicador, es percep un sentiment de por difús que no té una relació concreta amb el delictes sinó, com a molt, amb la violència de carrer (vegeu Kreuter, 2002). Altres delictes greus, com ara el robatori amb violació de domicili o la violència en l'entorn social més proper, quedarien de banda. A més, amb una única pregunta és impossible abastar d'una manera vàlida i exhaustiva un àmbit tan complex com és la por a la delinqüència.⁶

Boers (1991) destaca que la «delinqüència» existeix, en el millor dels casos, com a «metafenomen politicocriminal» mentre que, en la vida real, només hi ha comportaments concrets. Per aquesta raó, sembla que és urgent determinar de manera diferenciada, a més de l'indicador general de la por, la por relativa a uns delictes determinats (com a mínim els de tipus sexual i violents) i també els delictes de violació de domicili.

Arribats en aquest punt, s'observa que les diferenciacions tenen com a resultat la relativització de la sensació d'amenaça i l'apreciació del risc. Els índexs de la por general a la delinqüència són més alts que els de la delinqüència concreta. I aquests, al seu torn, són més alts que els de l'apreciació del risc. Tant els components emocionals com els cognitius i els conatius són molt més marcats si s'introdueixen els termes nit o fosc a les preguntes. Per norma general, els centres de les ciutats es consideren més insegurs i amb més riscos que la zona mateixa de residència. Com a mínim a Alemanya s'aprecia una preocupació respecte de les amenaces criminals concretes que sol ser menor que la preocupació pels perills i els problemes econòmics, polítics o altres problemes socials de caràcter general.

2.2.2 La por específica a la delinqüència

Des de fa un cert temps, la delinqüència es planteja com a cosa específica dels delictes (Maxfield, 1984; Ferraro/LaGrange, 1987; Wetzels *et al.*, 1995; Boers/Kurz, 1997), per exemple, amb la pregunta:⁷

6. En resum, Skogan (1993, 131 sq.).

7. La pregunta s'utilitza, entre altres, a la *British Crime Survey*, a Alemanya, a l'enquesta anomenada «L'autobús de les ciències sociològiques» (SoWiBus III/97) i, des de la dècada de 1980, en diverses enquestes nord-americanes (entre altres, Ferraro, 1995).

«Algunes persones tenen moltes raons per sentir-se insegures. A altres, això només els passa en determinades situacions, mentre que hi ha altres persones que gairebé no se senten afectades per coses d'aquest tipus. Indiqui, per a cadascuna de les situacions que hi ha a la llista, fins a quin punt se sentiria vostè intranquil en la foscor de la nit al seu barri/poble.»

Mitjançant l'observació de respostes predefinides, podem deduir que la investigació s'orienta principalment vers delictes clàssics relacionats amb la delinqüència de carrer (robatori, robatori amb violència, violació de domicili i danys a la propietat). Per poder analitzar millor aquests resultats, és útil tenir en compte altres amenaces públiques que es consideren, com a mínim, igual de perilloses. Per exemple, es pot preguntar sobre la preocupació per la idea de ser ferit en un accident de trànsit. Segons l'abast del qüestionari sobre la por, és convenient introduir aspectes com ara la violència domèstica o la violència xenòfoba. A més, val la pena plantejar-se si no s'haurien d'incloure en un futur, i més clarament, altres aspectes de l'amenaça, com ara els problemes amb el medi ambient. Després de tot, es tracta de problemes socials importants que, com a mínim parcialment, són de caràcter delictiu. Altres formes de delicte es corresponen en menys mesura amb la por, és a dir: estarien més aviat vinculades al concepte d'«inquietud», com en el cas de la violència en l'economia. Un altre tipus de delictes, com ara el vandalisme, més aviat suscitaria un sentiment d'«enuig» (Farrall *et al.*, 1997).

2.2.3 Apreciació personal del risc

Com ja hem explicat, es pot partir de la base que la por a la delinqüència manté una relació molt estreta amb l'apreciació del risc de convertir-se en la víctima d'un delicte. Per aquest motiu, l'apreciació personal del risc hauria de ser un component fix de les enquestes sobre la por a la delinqüència.

La valoració dels riscos (personals) de victimització fa referència als components cognitius integrats en els enfocaments personals de la violència. Paral·lelament, es pregunta a l'enquestat com valora la probabilitat de convertir-se en víctima d'un delicte concret. En aquest cas, segons les prioritats temàtiques, també es pot establir una diferència entre els sistemes de referència temporal (de dia, a la tarda, a la nit o dins d'un període de temps concret, com ara els propers sis mesos), espacial (a casa, a la zona de residència, a la ciutat, a la regió o en forma de comparació amb altres regions) o específic de cada delicte (violació de domicili, robatori, lesions físiques, agressió sexual, etc.).

2.2.4 Conductes de protecció i prevenció

La por a la delinqüència pot tenir conseqüències dràstiques pel que fa al comportament. Per aquest motiu, per analitzar aquestes connexions convé plantejar qüestions referents a la conducta de protecció i prevenció. Les reaccions del comportament davant amenaces de caràcter violent fan referència a les conductes de protecció i prevenció, que es consulten amb una llista predefinida. Sovint, el com-

portament de prevenció fa referència al fet d'evitar uns mitjans de transport i locomoció concrets (metro, autobusos), llocs (carrers, places, parcs) o determinats grups de persones (joves i estrangers). Com a conducta activa enfocada a la protecció de la pròpia persona podem destacar, per exemple, el fet de portar gas lacrimogen a sobre. Pel que fa a les mesures per a la protecció de casa nostra, destaca la col·locació de forrellats, cadenes i reixes a les finestres (Ferraro, 1995). Aquests casos (respostes) solen constar en una llista. A més, es pregunta sobre la freqüència en aquestes formes de comportament.

2.2.5 La percepció de la desorganització social en els barris residencials

Encara que els signes de desorganització social no formen part de la idea que tenim de la delinqüència, sí que tenen un paper determinant a l'hora d'entendre-la. Una sèrie d'estudis constaten que els canvis en l'estructura social d'un barri són molt importants per a la percepció dels riscos personals de victimització i l'aparició d'un desconcert personal (Lewis; Salem, 1986).

Els signes d'aquestes *incivilities* (faltes de cortesia) es mouen en una zona gris de formes de comportament que oscil·len entre la desviació no delictiva i la desviació delictiva esporàdica. Tenen en comú que poden simbolitzar una situació general de manca de normes i una pèrdua de l'organització social i del control social en la vida diària d'un barri. Moltes vegades, en les enquestes orientades a un lloc concret de residència, es pregunta fins a quin punt existeix un problema d'aquest tipus i si aquest fet, des del punt de vista de les persones enquestades, representa realment un problema greu.⁸ En general, es plantegen com a problemes els aspectes següents: edificis deteriorats i buits, cabines de telèfon i bancs dels parcs destrossats, drogodependents, alcohòlics, façanes d'edificis pintades i brutes, joves que s'avorreixen i no estudien, brutícia i escombraries als carrers o als espais verds. En aquest punt, es pregunta per la gravetat del problema (per exemple: cap problema, problema lleu, problema seriós, problema greu).

2.2.6 Preocupació pels problemes socials

El fet que la violència es percebi com a problema social no significa necessàriament que un se senti afectat personalment. Per aquest motiu, convé plantejar la preocupació pels problemes socials d'una manera diferent de la que es fa servir per a la por personal a la delinqüència. Aquesta inquietud es mesura, generalment, amb preguntes orientades a l'avaluació del desenvolupament global de la delinqüència o mitjançant la valoració de la delinqüència com a problema social en el context d'altres problemàtiques socials, com ara l'atur, la recessió econòmica o la contaminació mediambiental.

8. A Alemanya, aquesta pregunta es va fer servir en l'enquesta nacional «L'autobús de les ciències sociològiques» de l'any 1997 (SoWiBus III/97). També es fa servir en la British Crime Survey.

Igual que en altres estudis, en què es pregunta per les dimensions de fenòmens abstractes, el resultat depèn molt de si les preguntes fan referència o no a les preocupacions i, si és així, en quina mesura, i, en el cas de les preguntes tancades, quin ventall de problemes socials s'ha establert o, també en el cas de les preguntes obertes, quin sistema de referència es proposa mitjançant el context temàtic de l'enquesta.

2.2.7 Reacció personal davant la victimització

En les enquestes fetes a víctimes, és vital saber quina és la seva reacció davant les experiències de victimització directa. A això se li pot afegir la por a la delinqüència. Així, en el sondeig internacional fet per l'EUICS, si les persones han patit un procés de victimització se'ls pregunta quina gravetat ha tingut per a la persona, la família i l'entorn. A més, segons el tipus de delicte que hagin patit, és útil preguntar-los sobre altres reaccions, com ara la preocupació (*worry*) o, fins i tot, la por.

3. RESULTATS EMPÍRICS

3.1 DIMENSÍO I DESENVOLUPAMENT DE L'ENFOCAMENT DE LA DELINQUÈNCIA A ALEMANYA I A EUROPA

A l'apartat següent es presenten alguns resultats clau que es basen en l'exemple d'Alemanya i en estudis comparatius fets a escala internacional (vegeu la il·lustració 1). Les sèries cronològiques més llargues dels indicadors de l'enfocament de la delinqüència a Alemanya inclouen la percepció de la delinqüència com a problema social. Les enquestes fetes per l'Institut Allensbacher per a sondejos demoscòpics fan palès un retrocés en les preocupacions davant l'avaluació de la delinqüència a Alemanya des de l'any 1970 (any d'inici del període que és objecte d'estudi) fins a mitjan dècada de 1980 (vegeu la il·lustració 2). Des de la segona meitat de la dècada de 1980 fins més o menys la meitat de la de 1990, l'evolució de la delinqüència es considera menys preocupant. Les dades de l'indicador socioeconòmic mostren que les preocupacions respecte de la delinqüència s'han reduït des de mitjan dècada de 1990 fins a l'any 2004. En aquest període de temps baixa la por davant la delinqüència i els riscos personals de les víctimes cada vegada són menys importants (vegeu Dittmann, 2005a). Després de la pujada registrada l'any 2005, la preocupació davant la delinqüència va tornar a retrocedir l'any 2006.

Les dades d'Alemanya destaquen les diferències regionals que hi havia especialment a principis de la dècada de 1990 entre l'Alemanya de l'est i la de l'oest. L'any 1994, el nivell de preocupació respecte de la por a la delinqüència que manifestaven els alemanys orientals va assolir un percentatge del 73%, un 20% per sobre del nivell dels seus compatriotes occidentals. Aquestes diferències s'han anat reduint a causa del fort retrocés als nous estats federals. Després que l'any

2005 s'observés un lleuger ascens en tots dos territoris, el percentatge d'alemanys orientals que l'any 2006 van mostrar una gran preocupació per l'evolució de la delinqüència a Alemanya va quedar-se en el 48%, cinc punts per sota de la xifra corresponent al 2005 i, d'aquesta manera, va assolir els nivells del 2003 i el 2004. En conjunt, la preocupació actual per la delinqüència als nous estats federals es troba sis punts percentuals per sobre de la registrada a l'Alemanya occidental.

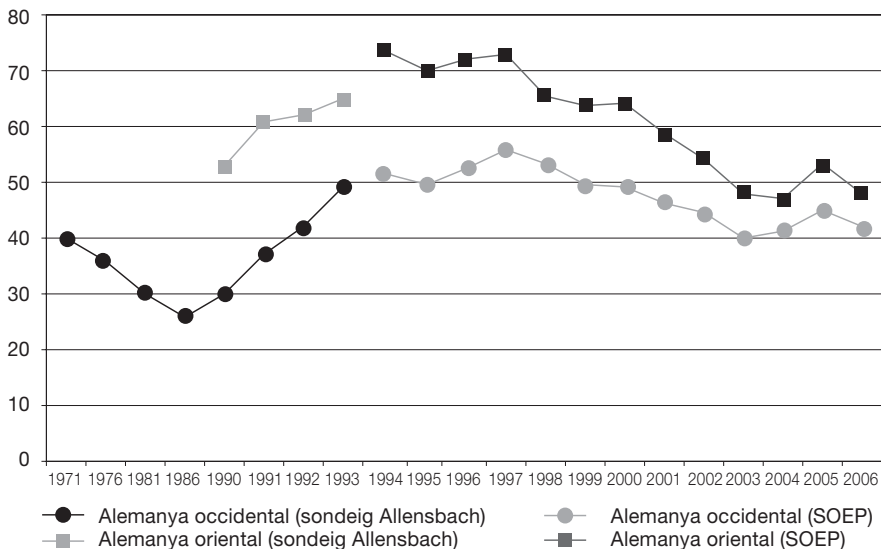
El fet que el retrocés en la importància registrat entre els anys 1970 i el 1985 no s'hagi pogut explicar exhaustivament pot ser motivat, d'una banda, per l'escassa dedicació científica a qüestions referents a les actituds adoptades de cara a la delinqüència. D'altra banda, l'escassa dedicació a aquestes qüestions a Alemanya també és deguda a l'afectació personal escassa de la delinqüència en comparació amb els nostres homòlegs internacionals, especialment respecte de les grans ciutats dels Estats Units. El fet que es pogués observar un retrocés en la sensació personal d'amenaça derivada de la delinqüència durant un temps en què, segons les estadístiques policials sobre delinqüència (PKS), l'abast de la delinqüència registrada (també la violenta) va augmentar clarament, demostra que no existeix necessàriament una correlació entre els riscos de la delinqüència anomenats «objectius» i la por a la delinqüència i l'apreciació del risc de la població.⁹

Mentre que en les dècades de 1970 i 1980 es va estendre un debat sobre l'avaluació dels enfocaments davant la delinqüència, sí que hi ha un gran nombre d'assajos que expliquen el repunt que es va viure a principis de la dècada de 1990. La majoria de les explicacions se centren en una por a la delinqüència cada vegada més gran i més evident a l'Alemanya de l'est. Posteriorment, els canvis socials, polítics i culturals que s'havien anat observant durant el procés de reunificació als nous estats federals van provocar un desconcert generalitzat creixent entre la població, en què també s'emmarca una por a la delinqüència cada cop més gran. L'augment de la por a la delinqüència observat sobretot a l'Alemanya de l'est és degut, en part, a una forta instrumentalització de la delinqüència, fonamentalment pel poder mediàtic i polític. Això vol dir que les forces polítiques i els mitjans de comunicació van justificar i reduir el desconcert i la por al futur que manifestaven els alemanys orientals després de la caiguda del mur en gran mesura per causa de qüestions relacionades amb la seguretat interna. Això pot estar relacionat (i, de fet, els delictes registrats per la policia ho demostren), d'una banda, amb el fet que la delinqüència va augmentar en els estats federals emergents, sobretot durant els primers anys després de la reunificació. D'altra banda, la classe política sap que, quan hi ha una inseguretat generalitzada, es poden obtenir els vots dels electors mitjançant consignes populistes de seguretat. Sobretot en èpoques de transformació social i d'inseguretat generalitzada, els mitjans de comunicació registren grans èxits de mercat si traslladen la cobertura informativa a temes de seguretat

9. No obstant això, l'augment de la delinqüència violenta registrada s'explica, bàsicament, gràcies a un nombre més alt de denúncies. Sobre aquest tema, vegeu Scwind [et al.], 2001, p. 347.

com ara la delinqüència. Pel que fa al retrocés de la por a la delinqüència registrat des de mitjan dècada de 1990 a Alemanya, hi ha indicis que hi ha hagut un canvi en la sensació d'importància (Dittmann, 2005a). Unes condicions econòmiques cada vegada més deteriorades fan que les preocupacions se centrin cada vegada més en la situació econòmica pròpia en lloc de centrar-se en l'evolució de la violència. A més, en aquestes èpoques augmenten les preocupacions de la població respecte del manteniment de la pau.

Il·lustració 2. Gran preocupació per la delinqüència a Alemanya (període: 1971-2006)

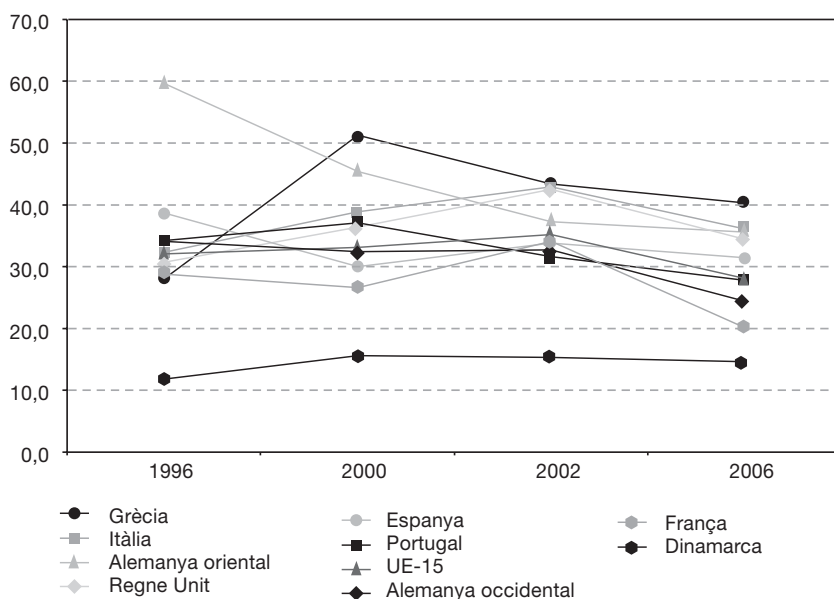
Persones enquestades més grans de setze anys. Font: Institut Allensbach per a sondejos demogràfics; SOEP (alguns càlculs). Xifres del mostreig: Allensbach, n = 500-1.000 aprox.; SOEP, n = 11.000-24.000 aprox. Indicador utilitzat: Allensbach, «La població alemanya es preocupa de si la delinqüència a Alemanya augmenta» (aplicable/no aplicable, representat: aplicable). SOEP, «Què pensa dels aspectes següents? Vostè es preocupa... per l'evolució de la delinqüència a Alemanya: molt, poc/una mica» (representat: molta preocupació). Els resultats no són ponderats.

Al marge d'algunes excepcions de mètode, l'evolució de la por a la delinqüència es reflecteix mitjançant l'indicador estàndard d'aquesta por, ja que actualment no hi ha cap altre tipus d'indicador que s'utilitzi més sovint en els estudis comparatius internacionals durant una sèrie cronològica llarga. La il·lustració 3 mostra l'evolució de la por a la delinqüència en un nombre raonable de països europeus. A tot Europa (l'Europa dels quinze/EU-15), entre els anys 1996 i 2006 hi ha una tendència a la baixa en el desenvolupament de l'enfocament de la delinqüència, mentre que en alguns països, com ara França i el Regne Unit, s'observen repunts aïllats (vegeu la il·lustració 3). Com a element representatiu dels països escandi-

naus, en canvi, la por a la delinqüència a Dinamarca és el que presenta unes xifres més baixes. A l'Europa dels quinze, els països del sud, Grècia i Itàlia, són els que mostren una por a la violència més alta. A causa de la manca de sèries cronològiques, no s'hi han representat els països de l'Europa de l'est. No obstant això, pel que fa a l'any 2006, queda clar que molts dels països membres de l'Europa de l'est, especialment Bulgària (por a la delinqüència: 53,4%) i Lituània (54,7) presenten el nivell més alt de por a la delinqüència de tota la Unió Europea (l'Europa dels vint-i-set/EU-27).

A Espanya, entre els anys 1996 i 2006 (després d'un petit augment que es va registrar l'any 2002), la por a la delinqüència va retrocedir en termes generals. Actualment, el 31% de la població espanyola se sent molt insegura o una mica insegura quan caminen sols de nit pel seu barri. D'aquesta dada es dedueix que Espanya està lleugerament per sobre de la mitjana de l'EU-15 (28,1%). A Alemanya, la por a la delinqüència ha disminuït clarament, encara que continua havent-hi diferències evidents entre l'Alemanya de l'est i la de l'oest. L'any 2006, amb un 24%, l'Alemanya occidental va ocupar una posició més baixa que la mitjana dels països de l'EU-15, mentre que el nivell d'inseguretat a l'Alemanya oriental continua clarament per sobre de la mitjana dels països de l'EU-15. No obstant això, el nivell de por a l'Alemanya oriental va retrocedir clarament entre 1996 i 2006: va baixar uns 25 punts i va assolir el 36%.

Il·lustració 3. La por a la delinqüència a Europa (període: 1996-2006)

Font d'informació: Eurobaròmetre, indicador utilitzat: «Se sent o se sentiria segur si hagués de caminar sol pel seu barri de nit?» Escala de quatre nivells. Representat: molt insegur o una mica insegur.

3.2 ESTAT DE LA INVESTIGACIÓ PEL QUE FA A L'EXPLICACIÓ DE L'ENFOCAMENT DE LA DELINQUÈNCIA

3.2.1 Sociodemografia i victimització

Tot seguit es perfilen els resultats clau per a l'explicació dels enfocaments de la delinqüència, inclosa la por a la delinqüència. Els resultats es refereixen, en part, a les anàlisis d'una enquesta representativa d'Alemanya que es va fer l'any 1997 (Dittmann/Heinz/Spiess, 2002).

Entre els resultats empírics garantits hi ha el fet que les dones, sense excepció, presenten unes característiques més accentuades que els homes, tot i que, en aquest cas, les diferències relatives als components cognitius (percepció del risc de victimització) són més petites. A més, la gent gran mostra una por més elevada que les persones de mitjana edat.¹⁰ Com a explicació de la por a la delinqüència que té aquest grup de població, es recorre a l'aspecte de la vulnerabilitat (Skogan/Maxfield, 1981, 69-78; Killias, 1990; Killias/Clerici, 2000). Segons ells, la constitució física i psíquica de la persona determina en gran mesura la vulnerabilitat percebuda i el potencial de superació en el cas d'una victimització. Així mateix, cal destacar l'apreciació de si la persona és capaç de plantar cara a una temptativa de victimització. En el cas de la gent gran, també es parteix de la base que hi ha una apreciació de la vulnerabilitat més gran. A més d'una capacitat de defensa reduïda, cal destacar que les persones grans, en comparació amb les més joves, donen més valor a les lesions físiques i a l'esforç de la compensació material en un cas de victimització. Fins i tot les dones amb un control de la percepció del risc poden mostrar una inclinació a la por superior que els homes, ja que el fet que tinguin menys força física també implica una capacitat de defensa inferior, aspecte que es té en compte en la valoració dels delictes amb violència. Com que la gent gran es considera més vulnerable, la por a la lesió es té en compte possiblement independentment de la victimització. També per aquest motiu la por a la delinqüència és més marcada en el cas de la gent més gran.

Al contrari de l'explicació que es dona en el cas de la gent gran, la por a la delinqüència més marcada en les dones es justifica amb el fet que, en les enquestes enfocades específicament a delictes, també s'hi inclou la por a una agressió sexual (*shadow effect*).¹¹ Això no obstant, el tema de la vulnerabilitat es refereix, sobretot, a la por a la delinqüència. La vulnerabilitat percebuda pot repercutir de la mateixa manera en l'apreciació del risc i en els comportaments de protecció i prevenció. Una altra explicació possible de la por augmentada pels efectes de l'edat pot ser el fet que el col·lectiu de gent gran té unes experiències de victimització més marcades que els joves (Heinz/Spiess, 2001). Malgrat tot, el cert és que, amb l'edat, les probabilitats d'una victimització es

10. Quant a la connexió entre gènere, edat i por a la delinqüència, vegeu Boers (1991, 57 sq.; 1993, 71).

11. En relació amb el *shadow effect*, vegeu Ferraro (1995, 86-100) i Warr (1984, 698-700).

redueixen. De tota manera, és possible que les experiències anteriors de la víctima influeixin en el sentiment de seguretat actual.

Inicialment es partia de la base que, amb l'edat, augmenta la por a la delinqüència. Ara bé, la diferenciació entre els diversos àmbits del delictes (la por específica a la delinqüència) demostra que, en molts casos, la connexió és curvilínia: segons això, el jovent i la gent gran són els que se senten més insegurs. Pot ser que els homes a partir de la seixantena demostrin, en contra de les seves experiències de victimització, una por més evident que els homes joves (Greve [*et al.*], 1996, 31-66; Greve, 1998).

A part del sexe i l'edat, també es tenen en compte altres factors demogràfics, com ara la situació familiar, l'educativa i el poder adquisitiu com a explicació d'una por a la delinqüència més gran. Així mateix, cal afegir que la magnitud de la por a la delinqüència està relacionada amb la situació social de la persona enquestada. Les persones que viuen en una inseguretat material i que es mantenen per si mateixes mostren uns paràmetres de por més elevats, ja que es consideren menys protegides davant possibles processos de victimització i els costaria més superar-los. És en aquest punt on la idea de la vulnerabilitat percebuda té un paper destacat sobre la base de determinats factors de protecció. A la il·lustració 4 s'ha tingut en compte aquest aspecte i s'ha creat un índex de seguretat material i social a partir de les dades relatives a l'estat civil (solter o casat), la pertinença a una classe social (classificació subjectiva de les classes) i la distribució dels ingressos domèstics (nombre de beneficiaris dels ingressos). Les anàlisis confirmen que les persones que no s'han casat, els ingressos domèstics de les quals procedeixen d'una sola persona i que se senten integrants d'un estrat social més humil es consideren més víctimes i tenen més por de la delinqüència.

3.2.2 Dimensions de la comunitat

Es considera provisionalment segur que l'enfocament personal de la delinqüència està relacionat amb les dimensions de la comunitat i amb el nivell d'urbanització (vegeu la il·lustració 4). Com a explicació de la connexió que hi ha entre el nivell d'urbanització i l'enfocament personal de la delinqüència es donen les circumstàncies socials de l'entorn: l'acumulació de problemes socials a les (grans) ciutats, entre els quals hi ha, juntament amb una delinqüència més gran, problemes econòmics, la desintegració i l'anonimat, que soscaven la sensació de seguretat de la població i provoquen un augment dels riscos de delinqüència percebuts, així com de la por.

3.2.3 Perspectiva de la victimització

En els debats científics, la victimització i el nivell de victimització sovint es consideren un aspecte fonamental del nivell de la por a la delinqüència (Hindelang *et al.*, 1978; Kury *et al.*, 1992]. No només augmenta la por a la delinqüència, sinó que també creix el risc d'una nova victimització a conseqüència d'una victimitza-

ció. De la mateixa manera, des de la perspectiva de la victimització, la victimització mateixa afecta indirectament la por a la delinqüència. A més, es defensa la hipòtesi que la victimització té com a resultat una pèrdua de la confiança en les normes i els òrgans sancionadors nacionals i que modifica la idea de sanció que té la persona que ha patit una victimització.

L'anàlisi de les *Konstanzer Victim Surveys*, fetes l'any 1997, confirmen la connexió entre la victimització i la por a la delinqüència. No obstant això, hi ha una relació moderada entre la gravetat de la victimització i l'enfocament personal de la delinqüència, en què també hi ha lloc per a la por a la delinqüència (il·lustració 4).

3.2.4 Perspectiva del control social

En el sentit de la «perspectiva del control social» que hem esmentat, la percepció del deteriorament de la comunitat, així com la percepció de les alteracions de l'ordre, afecten el sentiment de seguretat i incrementen la por subjectiva del ciutadà a la delinqüència. Un veïnat tan inestable s'interpreta no només (com se suposava inicialment) com a causa de la violència, sinó també com a origen de la por a la delinqüència. El que anomenem signes de desorganització social de l'entorn més proper s'interpreten com a senyals de perill, i sovint s'hi associa una debilitació del control social informal per la intervenció dels ciutadans d'un barri. En aquest sentit, els signes d'aquesta desorganització social regulen la percepció de la probabilitat d'una victimització, entre les conseqüències de la qual també hi ha el canvi de la por a la delinqüència.

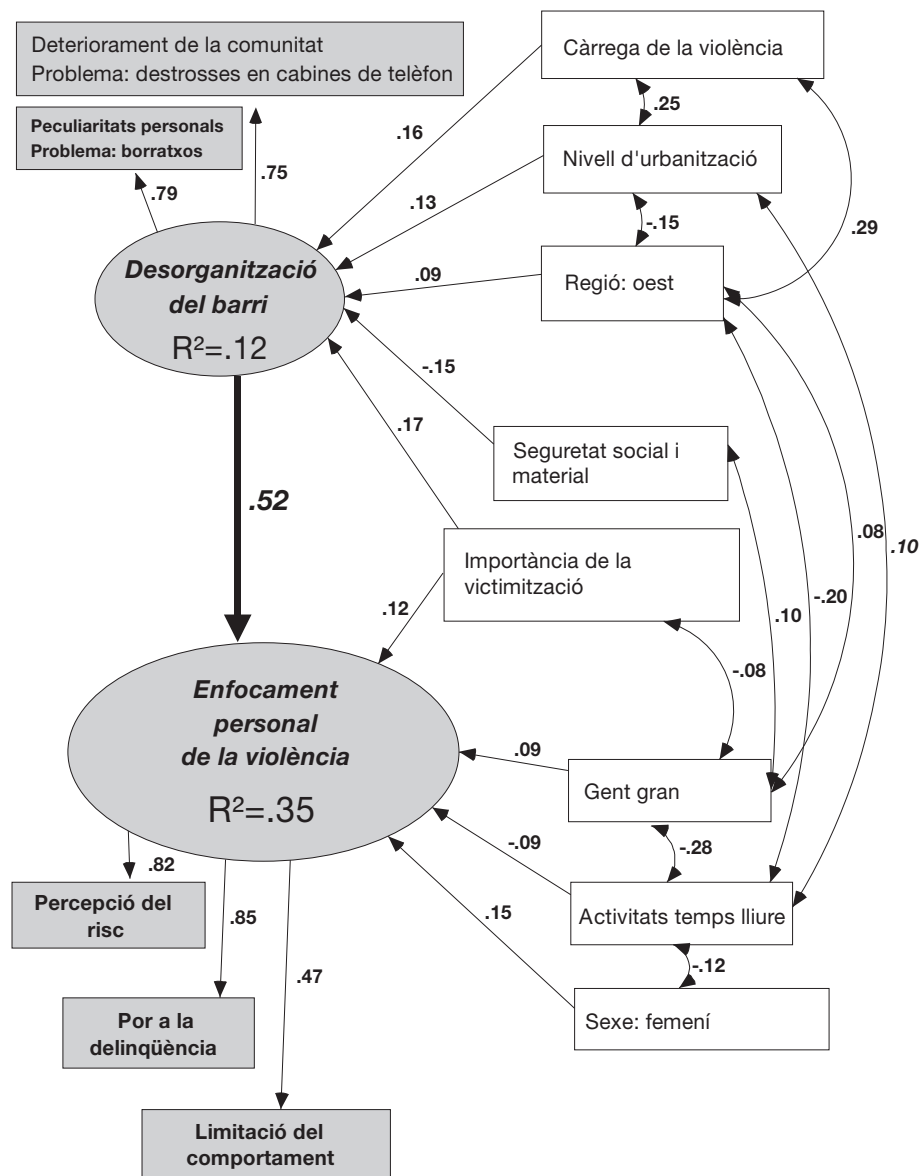
Aquests processos són l'eix central de la perspectiva del control social. Basant-se en els estudis de Shaw i McKay (1942), que durant la dècada de 1930 van investigar la desintegració i la reorganització dels barris de Chicago amb el rerefons de les onades d'immigració, se suposa que les causes de la por a la delinqüència rau en els processos de desorganització social de les comunitats i els barris residencials, així com en la pèrdua associada del control social informal (Lewis/Salem, 1986; Skogan, 1990; Boers, 1991; Stangl, 1996).

En l'estudi per a Alemanya, el model de ruta mostra que, per a l'enfocament personal de la delinqüència rellevant (és a dir: la percepció del risc, la por a la delinqüència i els comportaments de protecció i prevenció), la percepció dels problemes socials (il·lustració 4) es mostra com la millor explicació de tots els aspectes que s'han comentat fins ara.

3.2.5 Perspectiva del problema social: la importància de la cobertura informativa dels mitjans de comunicació

La perspectiva del problema social fa èmfasi en la importància de la cobertura selectiva dels mitjans de comunicació, sobretot en el cas de la delinqüència greu dramatitzada. Es parteix de la base que, tant als mitjans de comunicació com als debats públics, el tema de la delinqüència s'augmenta fins a nivells d'escàndol i, a conseqüència d'això, les inseguretats socials generals es desvien vers la por a la delinqüència.

Il·lustració 4. Model de ruta per a l'explicació dels enfocaments de la delinqüència

Font d'informació: Konstanzer Victims Survey 1997 (Dittmann/Heinz/Spiess, 2002)

En relació amb els diversos plantejaments de la delinqüència, es defensa la tesi que el consum de continguts mediàtics violents té com a resultat una sobrevaloració de l'aparició de la delinqüència i una percepció errònia de l'estructura que té. Per tot això, la delinqüència es percep més com un problema social. A més, també es defensa la tesi que una cobertura informativa més important pot portar, en darrer terme, a un descontentament més gran amb la seguretat pública i també a un increment de la xenofòbia quan, a conseqüència de la cobertura mediàtica, només es fa responsables de la violència els estrangers (Kleinmann; Windzio, 2006). Igualment, es parteix de la base que, a conseqüència d'una valoració excessiva de la delinqüència, augmenta la demanda de sancions més fermes.

Els estudis sobre la repercussió dels mitjans en els diversos àmbits socials són tan variats com diferents són les crítiques sobre la dita repercussió. Entre les crítiques estàndard destaquem la que afirma que els mitjans de comunicació tenen, en el millor dels casos, una funció d'«establiment d'agenda» (*agenda setting*) i una funció d'intensificació, però que gairebé no tenen una funció de provocació (McCombs; Shaw, 1972).

La tesi que defensa que les opinions sobre la delinqüència i els canvis en l'enfocament es poden atribuir a la influència dels mitjans de comunicació és molt més difícil de verificar des del punt de vista empíric. En aquest punt no es poden tractar les dificultats metodològiques exhaustivament. De tota manera, cal destacar que la suposada utilització dels mitjans en els sondejos, per ella mateixa, no diu res sobre la qualitat i la intensitat de la informació que es difon. De la mateixa manera, les valoracions del destinatari poques vegades es perceben com a contingut veraç de la informació. A més, s'ha de tenir en compte que hi pot haver diverses successions de causalitats. Des del punt de vista del principi del cultiu, la por a la delinqüència és la conseqüència de l'ús d'espais amb contingut delictiu a la televisió privada (Gerbner *et al.*, 1993). Des del punt de vista teòric de la consistència, la por a la delinqüència pot fer que els espais de contingut delictiu a la televisió privada es facin servir de manera selectiva per tal de consolidar una imatge pessimista de la societat que ja existeix. En aquest sentit, la por a la delinqüència s'ha d'entendre com a causa de l'ús dels espais televisius de contingut delictiu perquè la consistència cognitiva quedi garantida. Un altre problema de tipus metòdic rau en el fet que la influència dels mitjans està «regulada» per un nombre imprevisible de variables externes (per exemple: el tipus de personalitat, el nivell de formació i l'estil de vida dels destinataris) que els sondejos difícilment poden controlar.

En aquest sentit, cal destacar un estudi elaborat a Alemanya: Windzio i Kleinmann (2006) constaten en la seva investigació que hi ha una connexió entre el consum d'espais televisius de contingut delictiu i la percepció de la delinqüència que, al seu torn, té com a resultat un augment de la por a la delinqüència. No obstant això, les relacions entre el consum de mitjans de comunicació, la percepció de la situació de la delinqüència i la por estan molt més marcades en les persones amb un nivell de formació inferior. A més, amb una valoració més accentuada de la violència augmenta la demanda de sancions més severes en aquest grup de persones enquestades.

3.2.6 Dimensió cultural de l'enfocament de la delinqüència

Per acabar, vull fer èmfasi en la importància de la dimensió cultural de l'enfocament de la delinqüència. Hi ha estudis comparatius internacionals que constaten que les diferències inherents als països no es poden explicar només amb ajuda dels factors esmentats fins ara. Les anàlisis de les dades de l'Eurobaròmetre per a l'any 2002 demostren que continua havent-hi una sèrie d'efectes nacionals, tot i que es tenen en compte nombrosos factors d'explicació, com ara els de l'estructura demogràfica i socioeconòmica del país (Dittmann, 2005b; 2005c). Per tant, els plantejaments de la delinqüència s'han d'estudiar tenint en compte les especificacions nacionals i culturals.

4. RESUM

La investigació científicosocial i criminològica ha introduït una sèrie de conceptes provats empíricament i fonamentats teòricament (com ara la proposta del model interactiu desenvolupat per Boers i presentat en aquest informe) en el debat públic, especialment en les dues darreres dècades, amb la qual cosa s'ha contribuït a una millor comprensió de la por a la delinqüència.

Tot i així, els resultats queden entelats pel fet que, avui dia, continuen havent-hi molt poques anàlisis crítiques del mesurament de la por a la delinqüència i de l'operacionalització. Els resultats metòdics que s'han obtingut fins ara apunten l'existència de nombrosos problemes que es podrien manifestar durant la investigació empírica de l'objecte i podrien fer que, en part, els resultats fossin inservibles. Per a la qualitat dels estudis sobre la por a la delinqüència, l'ús d'instruments provats i adequats és igual d'important que el d'un instrument normalitzat que faci possible la comparació entre les regions i les dates.

Quant a la situació de la investigació empírica fins avui, els resultats que s'exposen en aquest document fan palès que en molts països la por a la delinqüència ha disminuït lleugerament. De tota manera, a Europa hi ha diferències considerables. D'una banda, els països escandinaus es caracteritzen per un sentiment de seguretat més marcat, mentre que la por a la delinqüència a Espanya i a Alemanya es mou dins dels valors mitjans dels països de l'Europa dels quinze.

Per a una explicació de l'enfocament personal de la delinqüència, incloent-hi la por, podria ser rellevant un «tot» complex que estigués format per característiques estructurals (regió, nivell d'urbanització) i característiques individuals específiques (sexe, edat, protecció social i material de la persona enquestada). La percepció i la valoració dels problemes socials en la pròpia comunitat és un aspecte realment important per explicar la por a la delinqüència. Les persones que perceben el deteriorament i el desordre al seu barri com a problemes socials se senten especialment amenaçades i manifesten més por davant la delinqüència.

Finalment, entre els factors explicatius s'inclou la influència dels mitjans de comunicació i de la política sobre la sensació de delinqüència, i també aspectes relatius a l'estil de vida i a les característiques culturals. Un resultat important de

les anàlisis empíriques per explicar l'enfocament personal de la violència és que les experiències de la víctima no es processen d'una manera dramàtica i inadequada, ja que aquesta afectació de la delinqüència més marcada de les persones que han estat víctimes (respecte de les persones que no ho han estat) es troba molt menys del que podríem esperar.

5. BIBLIOGRAFIA

- ARTZ, G. *Der Ruf nach Recht und Ordnung*. Tübingen: Mohr, 1976.
- BECKER, M.; BOERS, K.; KURZ, P. «Kriminalitätsfurcht und Prävention im sozialen Nahbereich». A: KUBE, E.; SCHNEIDER, H.; STOCK, J. [ed.] *Kommunale Kriminalprävention in Theorie und Praxis*. Lübeck: Schmidt-Röhmhild, 1996, p. 79-110.
- BOERS, K. *Kriminalitätsfurcht*. Pfaffenweiler: Centaurus, 1991.
- BOERS, K.; KURZ, P. «Kriminalitätseinstellungen, soziale Milieus und sozialer Umbruch». A: BOERS, K.; GUTSCHE, G.; SESSAR, K. *Sozialer Umbruch und Kriminalität in Deutschland*. Opladen: 1997.
- BOERS, K.; KURZ, P. «Kriminalitätsfurcht ohne Ende?». A: ALBRECHT, G.; BACKES, O.; KÜHNEL, W. [ed.] *Gewaltkriminalität zwischen Mythos und Realität*. Frankfurt a.M.: Suhrkamp, 2001, p. 123-144.
- BOURDIEU, P. *Die feinen Unterschiede*. Frankfurt a.M.: Suhrkamp, 1987.
- DITTMANN, J.; HEINZ, W.; SPIESS, G. *Abschlussbericht Konstanzer Victim Survey 1997. 2002* [manuscrit no publicat].
- DITTMANN, J. «Entwicklung der Kriminalitätseinstellungen in Deutschland – eine Zeitreihenanalyse anhand allgemeiner Bevölkerungsumfragen». *Discussion Papers*, n. 468, 18S., DIW Berlin, 2005a.
- DITTMANN, J. «Les causes de la peur. La mesure des sentiments d'insécurité et de la peur du crime en Allemagne et en France». *Déviance et Société*, vol. 29, núm. 3, 2005b, p. 299-312.
- DITTMANN, J. «Kriminalitätsfurcht sinkt in Deutschland entgegen dem EU-Trend». *Informationsdienst Soziale Indikatoren*, 34, 2005c, p. 6-9 .
- DÖLLING, D.; FELTES, Th. *Community Policing*. Holzkirchen: Felix, 1993.
- FARRALL, S.; BANNISTER, J.; DITTON, J.; GILCHRIST, E. «Questioning the measurement of the 'fear of crime'». *British Journal of Criminology*, 37, 4, 1997, p. 658-679.
- FERRARO, K.F.; LAGRANGE, R. «The measurement of fear of crime». *Sociological Inquiry* 57, 1, 1987, p. 70-101.
- FERRARO, K.F. *Fear of Crime*. Nova York: SUNY Press, 1995.
- GERBNER, G.; GROSS, L.; MORGAN, M.; SIGNORIELLI, N. «Growing Up with Television: The Cultivation Perspective». A: JENNINGS, B.; ZILLMANN, D. [ed.] *Media Effects: Advances in Theory and Research*. Hillsdale, N.J.: Lawrence Erlbaum Assoc., 1993.
- GREVE, W.; HOSSER, D.; WETZELS, P. *Bedrohung durch Kriminalität im Alter*. Baden-Baden: Nomos, 1996.
- GREVE, W. «Fear of crime among the elderly». *International Review of Victimology*, 5, 1998, p. 277-309.

- HEINZ, W.; SPIESS, G. «Kriminalitätsfurcht–Befunde aus neueren Repräsentativbefragungen». A: JEHL, J.-M. [ed.] *Raum und Kriminalität*. Godesberg: Forum, 2001, p. 147-191.
- HERMANN, D. *Werte und Kriminalität. Konzeption einer allgemeinen Kriminalitätstheorie*. Habilitationsschrift. Heidelberg, 2002.
- HINDELANG, M.J.; GOTTFREDSON, M.R.; GAROFALO, J. *Victims of personal crime*. Cambridge, Mass.: Ballinger, 1978.
- HOUGH, M. *Anxiety about crime*. Londres: Home Office, 1995.
- HRADIL, S. «Alte Begriffe und neue Strukturen». A: HRADIL, S. [ed.] *Zwischen Bewußtsein und Sein*. Opladen: Leske + Budrich, 1992, p. 15-56.
- KILLIAS, M. «Vulnerability». *Violence and Victims*, 5, 2, 1990, p. 97-108.
- KLEINMANN, M.; WINZIO, M. «Die kriminelle Gesellschaft als mediale Konstruktion?». *Soziale Welt*, 2006, p. 193-215.
- KILLIAS, M.; CLERICI, CH. «Different measures of vulnerability in their relation to different dimensions of fear of crime». *British Journal of Criminology*, 40, 4, 2000, p. 437-450.
- KREUTER, F. *Kriminalitätsfurcht: Messung und methodische Probleme*. Opladen, 2002.
- KURY, H.; DÖRMANN, U.; RICHTER, H.; WÜRGER, M. *Opfererfahrungen und Meinungen zur inneren Sicherheit in Deutschland*. Wiesbaden: Bundeskriminalamt, 1992.
- KURY, H. «Zum Einfluß der Art der Datenerhebung auf die Ergebnisse von Umfragen». *Monatsschrift für Kriminologie und Strafrechtsreform*, Jg. 77, núm. 1, 1994, p. 22-33.
- KURY, H. «Kriminalitätsbelastung, Sicherheitsgefühl der Bürger und Kommunale Kriminalprävention». A: KURY, H. [ed.] *Konzepte Kommunaler Kriminalprävention*. Friburg: Iuscrim, 1997, p. 218-295.
- LEHNEN, R.G.; SKOGAN, W.G. *The National Crime Victim Survey: Working Papers. Bd. 1: Current and Historical Perspectives*, 1981.
- LAZARUS, R. *Psychological Stress and the Coping Process*. Nova York; St. Louis; San Francisco; Toronto; Londres; Sidney, 1966.
- LAZARUS, R.S.; KANNER, A.D.; FOLKMAN, S. «Emotions: A cognitive-phenomenological analysis». A: PLUTCHIK, R.; KELLERMAN, H. [ed.] *Theories of emotion. Vol. 1: Emotion: Theory, research, and experience*. Nova York: Academic Press, 1980, p. 189-217.
- LEWIS, D.A.; SALEM, G. *Fear of crime: Incivility and the production of a social problem*. New Brunswick; Oxford: Transaction, 1986.
- MAXFIELD, M.G. *Fear of crime in England and Wales*. Londres: Home Office, 1984.
- MAXFIELD, M.G. *Explaining fear of crime*. Londres: Home Office, 1987.
- MCCOMBS, M.E.; SHAW, D.L. «The Agenda-Setting Function of Mass Media». *Public Opinion Quarterly*, vol. 36, 1972, p. 176-187.
- REUBAND, K.-H. «Kriminalitätsbelastung und Medienberichterstattung in Städten Widerspiegelung Sozialer Realitäten oder Folge journalistischer Selektion?». A: OTTO, H.U.; HAMBURGER, F. [ed.] *Sozialpädagogik und Öffentlichkeit. Systematisierungen zwischen marktorientierter Publizität und sozialer Dienstleistung*. Weinheim und München: Juventa Verlag, 1999, p. 97-112.

- REUBAND, K.-H. «Kriminalität in den Medien». *Soziale Probleme* 9, 1/2, 1998, p. 125-153.
- REUBAND, K.-H.; RASTAMPOUR, P. «Wie reliabel sind Fragen zur Kriminalität und Kriminalitätsfurcht? Ergebnisse einer Test-Retest-Studie». *Soziale Probleme*, Jg. 10, 1999, p. 166-178.
- SCHWIND, H.-D.; AHLBORN, W.; WEISS, R. *Dunkelfeldforschung in Bochum 1986/87 – eine Replikationsstudie, BKA-Forschungsreihe, Bd. 21*. Wiesbaden, 1989.
- SCHWIND, H.-D.; FETCHENHAUER, D.; AHLBORN, W.; WEISS, R. *Kriminalitätsphänomene im Langzeitvergleich am Beispiel einer deutschen Großstadt*. Bochum, 1975-1986-1998, Neuwied, 2001.
- SHAW, C.R.; MCKAY, H.D. *Juvenile delinquency and urban areas*. Chicago: University of Chicago Press, 1942.
- SKOGAN, W.G.; MAXFIELD, M.G. *Coping with crime*. Beverly Hills; Londres: Sage, 1981.
- SKOGAN, W.G. *Disorder and decline*. Nova York: Free Press, 1990.
- SKOGAN, W.G. «The Various Meanings of Fear». A: BILSKY W.; PFEIFFER, Chr.; WETZELS, P. [ed.] *Fear of Crime and Criminal Victimization*. Stuttgart: 1993, p. 131 sq.
- WARR, M. «Fear of victimization and sensivity to risk». *Journal of Quantitative Criminology*, 3, 1, 1987, p. 29-46.
- WETZELS, P.; GREVE, W.; MECKLENBURG, E.; BILSKY, W.; PFEIFFER, Chr. *Kriminalität im Leben älterer Menschen*. Stuttgart: Kohlhammer, 1995.